

Hyvinvointiyhteiskunnan kunto-ohjelma

Resepti pohjoismaisen mallin
pelastamiseksi Suomessa

” Työllisyyden nostaminen samalle tasolle kuin Ruotsissa hoitaisi kestävyysvajeesta yli puolet.

Sisällysluettelo

Esipuhe	s. 3
Kunto-ohjelman tiivistelmä	s. 4
1 Nokian menestys tuuditti – nyt on aika herätä	s. 6
2 Lisää työtä – vipuna verotus ja työmarkkinauudistukset	s. 8
3 Rönsyjä karsimalla pelastetaan olennainen	s. 10
4 Sote-ratkaisu oikeille raiteille	s. 12
5 Reilulla kilpailulla paremmat palvelut	s. 14
6 Digi-palveluiden avulla on varaa parempaan	s. 16

Esipuhe

Menojen hillintä julkisella sektorilla on noussut yhdeksi kärkiasiaksi Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n vaikuttamisessa. Miksi? Eikö EK:n tehtävä ole ajaa yritysten asiaa? Kyllä ja nimenomaan siksi. Julkisen sektorin kasvu on hallitsematonta, ja se on johtanut velkaantumiseen ja nousevien verojen kierteeseen.

Yksityinen sektori ei jaksa enää vetää perässään kasvavaa julkista sektoria. Menot pitäisi mitoittaa realistisesti kukkaron mukaan, kuten järveä perhekin tekee. Velan varassa ei voi elää pitkän päälle. Jatkuvat veronkiristykset syövät kasvua ja heikentävät työllisyyttä.

On korkea aika muuttaa kurssia.

Tutkija Hannu Kaseva Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksesta ETLAsta selvitti EK:n pyynnöstä julkisen sektorin kustannuksia. Tuore selvitys kertoo, että julkisten palvelujen kustannukset ovat nousseet 2000-luvulla noin 4,6 miljardia euroa enemmän kuin hintojen nousu tai väestön ikääntymisestä johtuneet paineet olisivat edellyttäneet. Tämä on hätkähdyttävä tieto. Silti huomattava osa kansalaisista on sitä mieltä, että julkiset palvelut ovat huonontuneet.

Ilman rohkeita toimia suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ei selviä vaikeuksistaan. Jotta kansalaisten tärkeimmät palvelut voidaan säilyttää, on luovuttava jostakin. Menojen karsinta ja julkisten menojen oikea mitoitus antavat mahdollisuuden kasvun ja työllisyyden tukemiseen. Hyvinvoinnin kestävä rahoitus edellyttää merkittävää parannusta työllisyyteen. Tarvitaan työllisyystalkoot.

Tässä julkaisussa esitetään elinkeinoelämän resepti siitä, millä tavoin Suomen julkinen talous saadaan vankalle pohjalle ja miten pohjoismainen hyvinvointimalli voidaan pelastaa. Aihe on polttava ja ansaitsee vilkkaan keskustelun.

Jyri Häkämies
Toimitusjohtaja
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Hyvinvointiyhteiskunnan kunto-ohjelma lukuina

		Rahoitus / vaikutus
Työn verotuksen keventäminen tulevalla hallituskaudella	4 mrd €	Kuntien tehtävien karsiminen 3 mrd €
		Veronkevennysten dynaamiset vaikutukset 1 mrd €
		Veronkevennysten rahoitus yhteensä 4 mrd €
Kestävyysvajeen hallinta pitkävaikutteisilla toimilla	8–10 mrd €	Työllisyyden kasvu työmarkkinoita uudistamalla 3–5 mrd €
		Julkisten palvelujen laajuuden jäädyttäminen (kustannuskuri, ei uusia velvoitteita) 2–4 mrd €
		Tuottavuustalkoot (sote-ryhtiliike, reilu kilpailu, digitalisaatio) 1–3 mrd €
		Kestävyysvajeen kattaminen yhteensä 8–10 mrd €*

* Laskelmassa on oletettu, että osa toimista toteutuu vaihteluvälin keskiarvoa paremmin ja osa huonommin.

1

Yhteinen tilannekuva

3

Karsitaan rönsyt

2

Tehdään työ kannattavaksi

Hyvinvointiyhteiskunnan kunto-ohjelma

1 Hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus kestäväälle pohjalle

- Velkaantumisen kierre tulee katkaista ja sopeuttaa julkisen sektorin koko maksukykyyn. Veronkorotusten tie on kuljettu loppuun.

2 Työn tekeminen ja teettäminen aina kannattavaksi

- Työn verotusta tulee keventää 4 miljardilla eurolla. Kuntaverojen nousu on tulpattava säätämällä äyrikatto.
- Työmarkkinoita on rasvattava rohkeilla uudistuksilla, kuten Ruotsissa ja Saksassa.

3 Rönsyjä karsimalla pelastetaan olennainen

- Julkisista palveluista on karsittava rönsyjä niin, että vuosittaiset kulut kevenevät noin 3 miljardilla eurolla.
- Jos ministeriö esittää kunnille uutta tehtävää, sen tulisi samalla esittää yhden vanhan tehtävän tai normin kumoamista.

4 Sote-ratkaisu oikeille raiteille

- Julkisen palvelun rajat on määriteltävä ja sote-alueita ohjattava sitovalla budjetilla. Jokaiseen vuosibudjettiin pitää kirjata vaatimus tuottavuuden parantamisesta.
- Sote-alueilla on oltava vapaus järjestää palvelut parhaalla tavalla riippumatta kuntien kotiinpäin vedosta. Samoin tulee olla mahdollisuus valita yksityisten ja julkisten palveluntuottajien väliltä reilun vertailun pohjalta.

5 Reilulla kilpailulla paremmat palvelut

- Julkisen sektorin ei kannata tuottaa kaikkia palveluja itse. Annetaan ihmisten valita useammin, mistä palvelunsa hakevat.
- Veronmaksajan etu on varmistaa, että julkiset ja yksityiset toimijat ovat tasavertaisessa asemassa markkinoilla.

6 Digi-palveluiden avulla on varaa parempaan

- Julkisen sektorin toimija ei saisi kysyä kansalaiselta asiaa, jota jokin muu julkinen toimija on jo kysynyt. Tämä on kiellettävä lailla, jotta tietokannat saadaan nopeasti keskustelemaan.
- Julkiset palvelumaksut on porrastettava siten, että ne kannustavat digi-palvelujen käyttöön silloin, kun fyysinen käynti ei ole lopputuloksen kannalta tarpeen.

4

Ohjataan sote kuntoon

5

Kilpaillaan reilusti

6

Otetaan digistä tehot

1

Nokian menestys tuuditti – nyt on aika herätä

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus on ajautumassa umpikujaan. Jos mitään ei tehdä, julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon paisuu Välimeren maiden nykyisiin lukuihin tai vaihtoehtoisesti verotusta on rajusti kiristettävä. Hyvinvointiyhteiskuntaa ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa on pakko uudistaa.

Suomen talouden kyky kantaa hyvinvointiyhteiskunnan kustannukset on heikentynyt dramaattisesti kuuden viime vuoden aikana. Toistaiseksi ongelmaa on pääosin vain siirretty eteenpäin velkaantumalla.

Euroissa julkinen velka on yli kaksinkertaistunut syksyllä 2008 alkaneen finanssikriisin jälkeen. Talouden kokoon nähden velan määrä on nyt suurempi kuin pahimpina lamavuosina 1990-luvulla.

Velkaantumisongelmaa ei voi ratkaista veroja nostamalla, sillä verotus on Suomessa jo nyt erittäin kireää. EU-mais-

ta vain Tanskassa verotetaan vuonna 2014 kovemmin kuin Suomessa.

Sen sijaan menojen tasoon tarvitaan kertakevennys, ja niiden kasvuvauhtia on hillittävä pysyvästi. Tähän asti julkiset menot ovat paisuneet jatkuvasti: suhteessa talouden kokoon niitä on nyt enemmän kuin missään muussa EU-maassa. Samaan aikaan bruttokansantuote junnaa paikoillaan vuoden 2006 tasolla.

Maan hallitus on paikannut budjettivajetta etupäässä veronkorotuksin. Valtionosuuksien leikkaukset ovat johtaneet veronkorotuksiin myös kunnissa.

Menojen hyökyaalto iskee viimeistään 2020-luvulla

Jos talous kehittyy lähivuosina ennustetulla tavalla, julkisen talouden velkaantuminen tasaantuu hetkeksi ja julkisen velan suhde BKT:hen vakiintuneen vuosikymmenen lopulla noin 60 prosenttiin. Tämäkin on EU:n vakaussopimuksessa määritelty yläraja.

Tilanne ei kuitenkaan hellitä pidemmällä aikavälillä. Edessä on joka tapauksessa julkisten menojen hyökyaalto ensi vuosikymmenen lopulla. Ikäsidonnaiset menot uhkaavat kasvaa voimakkaasti samaan aikaan, kun työikäisten rahoittajien määrä supistuu.

Jos menojen annettaisiin kasvaa samalla vauhdilla kuin 2000-luvun alussa, julkisten menojen rahoitukseen syntyisi ensi vuosikymmenen lopulla peräti 11 miljardin euron aukko, ns. kestävyysvaje. Valtiovarainministeriö odottaa kuitenkin menojen kasvun hidastuvan ja päättyvän sen vuoksi 8 miljardiin. Näissä luvuissa ei ole otettu huomioon tekeillä olevaa eläkeuudistusta, jonka arvioidaan pienentävän kestävyysvajetta noin kaksi miljardia.

Kestävyysvajeen suuruuden tarkka arviointi on vaikeaa, sillä talouskehitykseen ja ikääntymisen kustannuksiin liittyy suuria epävarmuuksia. Uusimmat arviot vaihtelevat Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn 5 miljardista Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n 15 miljardiin. Tässä julkaisussa kestävyysvajeen kattamistarpeeksi oletetaan 8–10 miljardia euroa ilman eläkeratkaisun vaikutusta.

” *Julkisten menojen suhde BKT:hen on noussut Suomessa nopeasti, nyt jo 58 prosenttiin. Tämä on enemmän kuin missään muussa EU-maassa.*

Pian lähes puolet töissä kunnalla tai valtiolla?

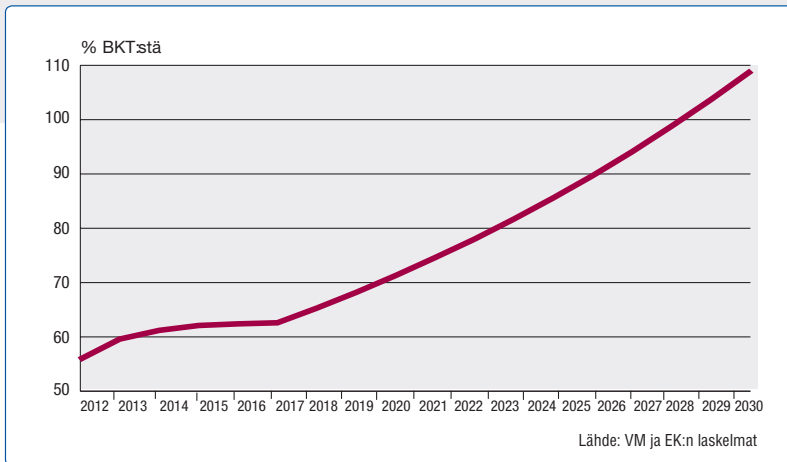
Julkinen sektori imee yhä suuremman osan työvoimaan astuvista nuorista. Tämä on nurinkurista, sillä julkiset palvelut rahoitetaan yritystoiminnassa syntyvillä verovaroilla. Sen vuoksi on varmistettava osaavan työvoiman saanti yrityksiin.

Kunnista jää lähivuosina eläkkeelle noin 15 000 työntekijää vuosittain. Jos jokaisen lähtevän tilalle palkataan uusi työntekijä, noin kolmannes työvoimaan tulevista uusista ikäluokista päätyy kuntiin töihin.

Eikä tässä kaikki, sillä hoivapalvelujen kasvu lisää työvoiman tarvetta. Jos palvelujen tuotantoa ei uudisteta, verorahoitteisten työpaikkojen määrä kasvaa keskimäärin 3 000:lla vuosittain.

Nykyinen julkisen sektorin eli valtion ja kuntien osuus työvoimasta nousee kohti 40:tä prosenttia lähivuosisikymmenten aikana. Nyt joka neljäs on töissä julkisella sektorilla, valtaosa kunnissa.

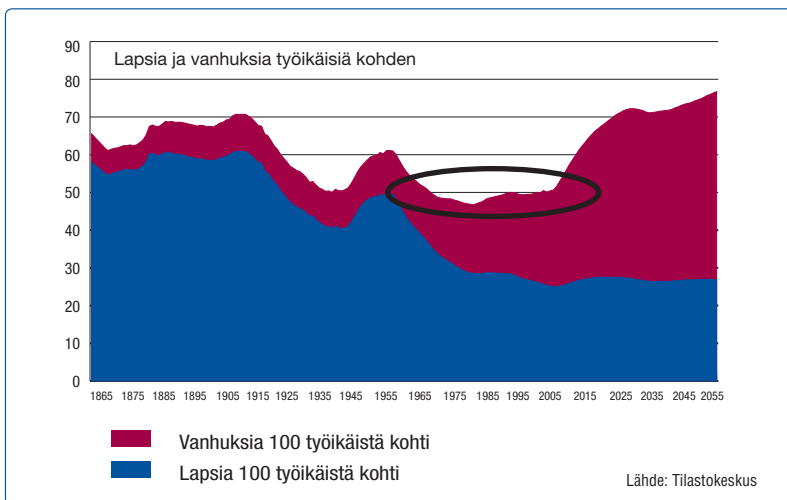
Julkinen velka uhkaa kääntyä rajuun kasvuun

Toimenpiteitä:

- Julkinen velkaantuminen on taitettava ja samalla tehtävä tilaa verotuksen tuntuvalle alentamiselle.
- Kuntien ja kuntayhtymien henkilöstömäärää on rajoitettava, jotta turvataan työvoiman saanti yrityksiin.

Hyvinvointilupaukset annettiin edullisen huoltosuhteen aikana

Sosiaalietuuksia parannettiin erityisen paljon silloin, kun työikäisiä oli runsaasti suhteessa lapsiin ja vanhuksiin. Nyt huoltosuhte heikkenee nopeasti.

” Verotus on Suomessa huippukireää. Sen nostaminen nakertaisi entisestään talouskasvua ja hyvinvointipalvelujen rahoitusta.

Velka ei ole ratkaisu rahoituskriisiin

Jos kasvavat menot hoidettaisiin vain ottamalla lisää lainaa, julkisen velan suhde BKT:hen nousisi Suomessa lähelle sataa prosenttia 2020-luvun loppupuolella.

Tällä tiellä luottoluokitus laskee, velan korot nousevat, talouden kasvu hidastuu ja lopulta velkahanat sulkeutuvat. Tätä vaihtoehtoa on kokeiltu viimeksi useissa Välimeren maissa. Inhimilliset seuraukset olisivat olleet sielläkin pienempiä, jos velkaongelmaa olisi korjattu ajoissa ilman ajautumista paniikkijarrutukseen ja täystörmäykseen.

Verotuksen kiristäminen olisi turmiollista kansantaloudelle

Julkisen talouden rahoitusongelmaa voi havainnollistaa hyvin myös kunnallisverolla, sillä menopaineet kohdistuvat ennen muuta kuntiin.

Kuntien keskimääräinen veroprosentti 19,7 (v. 2014) pitäisi nostaa noin 30 prosenttiin, jos julkisen talouden kestävyysvaje rahoitettaisiin kokonaan kunnallisveroa nostamalla. Jokaisesta ansaitusta eurosta menisi siis noin 10 senttiä lisää kunnalle. Tämä vähentäisi selvästi motivaatiota työnteekoon.

Kestävyysvajeen ratkaiseminen verotusta kiristämällä on turmiollista kansantaloudelle, koska se heikentää työllisyyttä sekä talouskasvua ja syö näin hyvinvointipalvelujen rahoitus pohjaa.

2

Lisää työtä – vipuna verotus ja työmarkkinauudistukset

Työllisyys vaikuttaa ratkaisevasti siihen, kuinka laajaan hyvinvointiyhteiskuntaan Suomella on varaa. Tästä syystä tarvitaan työllisyystalkoot, joilla puututaan korkeaan palkkaverotukseen ja työmarkkinoiden jäykkyyksiin. Työn verotusta tulee alentaa seuraavalla vaalikaudella 4 miljardilla eurolla ilman, että muita veroja korotetaan.

Työllisyyden paraneminen kilahtaa suoraan valtion ja kuntien kassaan: palkkaveroja, kulutusveroja ja yritysveroja kertyy lisää. Samalla tulonsiirtoja tarvitaan aiempaa vähemmän. On arvioitu, että julkisen talouden kestävyysvajetta ei olisi, jos Suomeen syn-tyisi 200 000 uutta yksityisrahoitteista työpaikkaa.

Työllisyysaste ei muutu hetkessä, mutta sen nostamiseen on pyrittävä määrätietoisesti kaikilla politiikan va-
linnoilla.

Tavoitteeksi tulee ottaa, että Suo-
mi kasvattaa työllisten määrää aina-
kin 100 000 hengellä vuoteen 2030
mennessä lisättynä vielä tekeillä ole-
van eläkeratkaisun vaikutuksilla. Tä-
mä edellyttää työllisyystalkoita, jotka
toisivat väestön kokoon nähden suun-
nilleen vastaavan työllisyyden kas-
vun kuin Saksassa tehty työmarkki-
noiden uudistus.

Työn verotusta rohkeasti keventämäl-
lä ja työmarkkinoiden jäykkyyksiä
purkamalla voidaan saavuttaa tavoit-
teltu työllisyyden lisäys. Se kohentaisi
merkittävästi julkisen talouden tilaa,
ja kestävyysvaje puolittuisi 4–5 mil-
jardiin euroon. Talous vahvistuisi siis
euroissa laskien summalla, joka vas-
taa valtion tuloverojen koko tuottoa.

Työllisyystilanne voi tietenkin ko-
hentua myös sen ansiosta, että talou-
den suhdanteet kääntyvät nousuun.
Tämä ei kuitenkaan riitä: on puutut-
tava myös heikon kehityksen taustal-
la oleviin rakenteellisiin ongelmiin.
Muitakin määrätietoisia toimia tarvi-
taan, jotta Suomi pystyy kilpailemaan
menestyksekkäästi investoinneista ja
työpaikoista.*

Palkkaverojen alennus täsmäläike Suomelle

Ansiotulojen verotus on Suomessa
erittäin kireää. Se on rasite talouskas-
vulle, työpaikkojen synnylle ja mo-
tivaatiolle tehdä työtä. Erityisesti li-
sätulojen hankkimisesta rangaistaan
jo keskituloisten ryhmässä raskaam-
min kuin missään muussa Euroopan
maassa.

Neljän miljardin kevennys työn ve-
rotukseen olisi tuntuva, muttei mahdo-
ton urakka. Mittaluokkaa voi suhteut-
taa siihen, että vuosina 2011–2015
veroja ja maksuja on korotettu yhteen
laskettuna enemmän.

Veronalennukset tulisi rahoittaa pää-
osin karsimalla julkisen sektorin teh-
täviä ja norveja 3 miljardilla eurolla
(ks. tarkemmin luku 3). Lisäksi tulo-
verojen alentaminen rahoittaisi itse it-

seen varovasti arvioiden vähintään
neljänneksen: työtä tehtäisiin aiem-
paa enemmän, ja käteen jäävien tulo-
jen kasvu lisäisi myös kulutusverojen
tuottoa.

Tuloveronkevennykset on syytä koh-
dentaa kaikkiin tuloluokkiin. Mer-
kittävä osa kevennyksestä kohdistui-
si käytännössä kunnallisveroon, jota
valtio voi säädellä erilaisilla vähen-
nyksillä.

Pääosa tuloverojen noususta on ta-
pahtunut tällä vuosituhanella nimen-
omaan kunnallisverotuksessa. Jatkos-
sa kuntien velvoitteita tulee keventää
ja samalla säätää valtakunnallinen
katto kuntaveroprosentille.

Suomikin tarvitsee työelämän remontin

Verotusta keventämällä ei yksin pääs-
tä tavoiteltuun työllisyyden kasvuun.
Myös työmarkkinoilla tarvitaan mer-
kittäviä uudistuksia. Päätöksentekoa
on siirrettävä työpaikoille, sosiaali-
turva saatava työhön kannustavaksi ja
työurat pidemmiksi. Samoin tulee pa-
ranta työvoiman liikkuvuutta.**

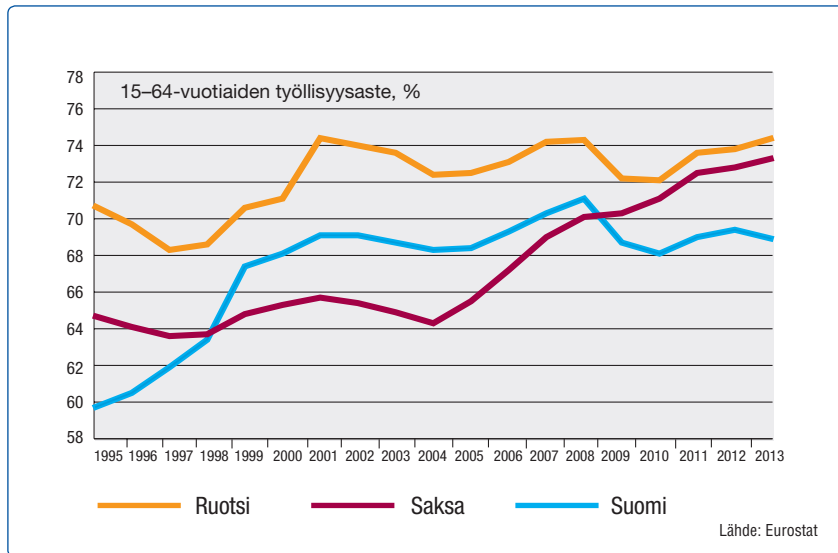
Naapureistamme etenkin Ruotsi ja
Saksa ovat tehneet kahdenkymmenen
viime vuoden aikana rohkeita työ-

” Keskituloisilla suomalaisilla lisätulojen
verotus on Euroopan kireintä.

* Ks. tarkemmin EK:n julkaisu Teollisuus uu-
distuu jo, uudistuu Suomi? Kasvun manifes-
ti yritysten toimintaympäristön uudistamiseksi.

** EK julkistaa näkemyksensä tulevaisuuden
työstä ja työmarkkinoista keväällä 2015.

Suomen työllisyysaste on heikempi kuin Ruotsissa ja Saksassa

markkinauudistuksia. Tuloksena työllisyys on parantunut, ja julkisen talouden näkymä on paljon parempi kuin Suomessa. Suomi tarvitsee päätöksiinsä samanlaista rohkeutta, vaikka keinot olisivatkin omat.

Syksyllä 2014 sovittu eläkeratkaisu on yksi välttämättömistä uudistuksista. Se parantaa ikääntyneiden työllisyyttä, pidentää työuria ja vakauttaa

nousupaineessa olleet työeläkemaksut. Ratkaisu pienentää myös kestävyysvajetta noin 2 miljardilla eurolla. On tärkeää varmistaa ratkaisun viipymätön valmistelu eduskunnan hyväksyttäväksi.

Toimenpiteitä:

- Ansiotulojen verotusta tulee laskea ensi vaalikaudella neljällä miljardilla.
- Valtion on estettävä kuntaverojen kiihtyvä nousu säätämällä katto kuntaveroasteelle.
- On ryhdyttävä viipymättä samansuuntaisiin työmarkkinauudistuksiin kuin Ruotsissa ja Saksassa, koska niin kannustetaan työn tekemiseen ja työn tarjoamiseen.

”Onko sattumaa, että Ruotsissa ja Saksassa talous ja työllisyys ovat kehittyneet selvästi myönteisemmin kuin Suomessa?”

Ruotsi ja Saksa menestyneet

Ruotsissa ja Saksassa talous on kehittynyt selvästi paremmin kuin Suomessa. Yksi syy on parempi työllisyysaste. Vuonna 2013 sadasta työikäisestä kävi Ruotsissa ja Saksassa töissä 74 ja Suomessa vain 68 henkilöä. Ero vaikuttaa suoraan talouden tuotokseen, ihmisten ostovoimaan ja tulonsiirtojen tarpeeseen.

Saksa oli 15 vuotta sitten suurissa vaikeuksissa. Saksojen yhdistyminen ja globaalin kilpailun kiristyminen vaikeuttivat teollisuuden kilpailukykyä, ja työllisyys heikkeni uhkaavasti. Ongelmiin tartuttiin päättäväisesti. Työmarkkinoilla lisättiin merkittävästi yrityskehittämisen mahdollisuutta ja helpotettiin matalapalkkaisen työn yhdistämistä sosiaaliturvaan. Kaikki työ tehtiin houkuttelevaksi verrattuna työttömyyteen.

Saksan ”työlinjan” tulokset ovat olleet vaikuttavia. Työttömyys on kymmenessä vuodessa puolittunut, eikä valtio ole tarvinnut tuona aikana uutta velkaa. Saksan viennin osuus maailmanmarkkinoista on kasvanut.

Ruotsissa ”työlinja” tarkoitti palkkaverojen määrätietoista keventämistä sekä työn tekemistä entistä houkuttelevammaksi työttömyysturvaa uudistamalla. Myös Ruotsissa työehtojen paikallinen sopiminen on yleistynyt. Tuloksena työllisyys on säilynyt hyvällä tasolla samaan aikaan, kun Suomessa on menty vaaralliseen suuntaan.

3

Rönsyjä karsimalla pelastetaan olennainen

Kun karsitaan rönsyt, pelastetaan hyvinvointiyhteiskunnan ydin. Tästä syystä julkisen sektorin vuosittaisia menoja pitäisi leikata ensi vaalikaudella kolme miljardia. Yksinkertaisin tapa on säilyttää tärkein kolmannes 2000-luvulla tehdyistä palvelujen lisäyksistä ja perua loput. Näin tulee mahdolliseksi myös välttämätön palkkaverojen alennus.

Kolmen miljardin leikkaus julkisiin tehtäviin ja normeihin tarkoittaisi, että julkiset palvelumenot päätyisivät vuosien 2002–2004 tasolle – korotettuna hintojen nousulla ja ikärakenteesta johtuvilla menolisäyksillä. Pitkällä tähtäimellä on lisäksi välttämätöntä, että päätöksiä uusista tehtävistä ja etuisuuksista ei tehdä, jos samaan aikaan ei karsita vastaavalla euromäärällä vanhoja.

Verovaroin rahoitetut palvelut ovat kasvaneet vuosina 2001–2012 erittäin nopeasti. Kasvu on noin 4,6 miljardia euroa enemmän kuin kustannusten nousu ja väestörakenteen muutokset olisivat edellyttäneet. Kunnille on säädetty 2000-luvulla yli 130 uutta tehtävää!

Hallituksen tavoite liian varovainen

Maan hallituksen tavoitteena on karsia kuntien tehtäviä ja velvoitteita miljardin euron edestä, mutta toistaiseksi kasaan on saatu vain noin 350 miljoonaa.

Jos hyvinvointiyhteiskunnan jatkuvuus halutaan vankalle pohjalle, tarvitaan kuitenkin rohkeampi tavoite kuin maan hallituksella. Kolmen miljardin mittaluokka mahdollistaisi tun-

tuvan veronalennuspaketin, jolla saadaan liikettä taantumana jähmettämään talouteen. Se parantaisi työllisyyttä ja talouskasvua sekä turvaisi jatkossa kestäväällä tavalla hyvinvointipalvelujen rahoitusta.

Tässä ehdotuksessa keskitytään tietoisesti palvelumenoihin. Ne ovat keskeisessä asemassa ratkaistaessa kestävyysvajetta eli tulojen ja menojen epäsuhtaa julkisella sektorilla.

Samaan aikaan tulonsiirtoja tulee kuitenkin kehittää työhön kannustaviksi. Tulonsiirroissa euromääräisesti suurimmat paineet ovat olleet eläkejärjestelmässä, jota ollaan parhaillaan uudistamassa.

Rönsyt poikineet miljardikulut

Mitä tarkoittaa, jos palveluvalikoima palautetaan vuosien 2002–2004 menotasoa vastaavaksi? Hyvinvointipoliittikan suuria projekteja ei tarvitse peruuttaa, jos kyetään karsimaan pienempiä rönsyjä.

Rönsyjen karsinta ei välttämättä edellytä tinkimistä viime vuosikymmenen näkyvimmistä uudistuksista, kuten hoitotakuusta, vanhuspalvelulaista tai esiopetuksen ja kerhotoiminnan lisää-

misestä. Kuntaliitto on arvioinut, että nämä päätökset ovat nostaneet vuosittaisia menoja vain vajaat 700 miljoonaa euroa.

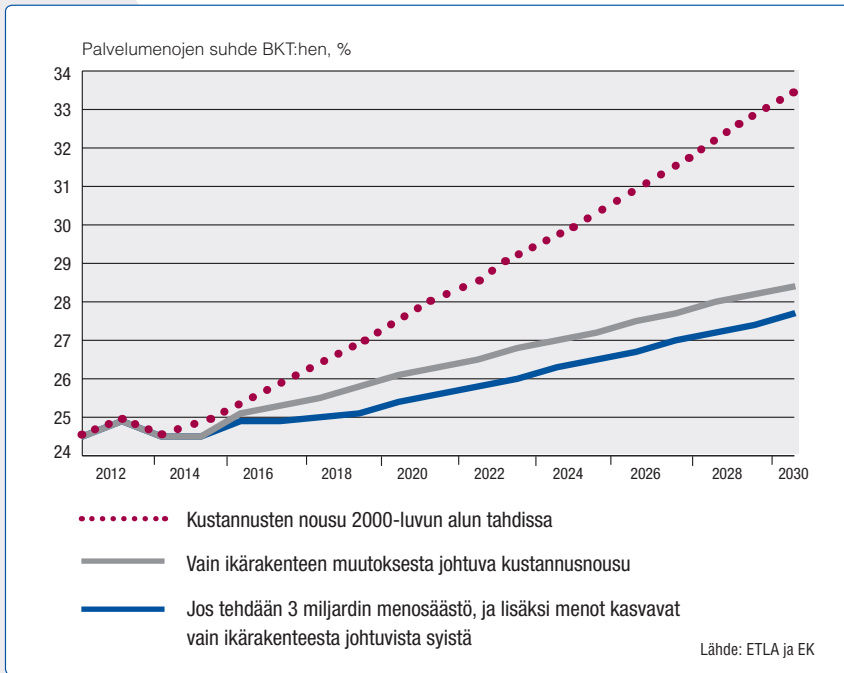
Muita vuosittaisia menolisäyksiä on tehty lähes 4 miljardin euron edestä, pääosin pieninä yksittäisasioina. On säädetty esimerkiksi kuntoutukselta työtöiminnasta, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tehostetusta koulutuksesta ja kunnallisen hammashuollon laajentamisesta.

Valitettavasti lähes jokaisen pienenkin päätöksen peruminen sattuu johonkin ryhmään. Saavutetuista eduista on vaikea luopua. On kuitenkin kysyttävä, miten pärjäsimme vain hetki sitten ilman näitä palveluja ja olisiko sittenkin tärkeämpää turvata ydinpalveluiden jatkuvuus.

Asenteiden täytyy muuttua paitsi eduskunnassa myös kuntien valtuustoissa. Vain noin puolet 2000-luvulla tehdyistä menolisäyksistä voidaan jäljittää suoraan eduskunnan säätämiin lakeihin. Loppu lienee seurausta kunnissa tehdyistä päätöksistä, tehotomasta palvelutuotannosta ja siitä, että uudistusten hintalaput on arvioitu systemaattisesti ja ehkä jopa tahallaan alimittaisiksi.

» *Hyvinvointiyhteiskunta turvataan väestön ikääntyessäkin, kun palveluja karsitaan fiksusti ja pidättäytytään uusista tehtävistä.*

Julkisten palvelumenojen kasvua on hillittävä

Ilman säästötoimia julkisten palvelujen kustannukset uhkaavat kasvaa hallitsemattomasti.

Toimenpiteitä:

- Julkisista palveluista tulee karsia rönsyjä niin, että vuosittaiset kustannukset alenevat 3 miljardia. Mittaluokkana tämä tarkoittaa, että 2000-luvulla lisätyistä tehtävistä ja normeista karsittaisiin noin kaksi kolmasosaa.
- Kunnille ei pidä määrätä enää uusia tehtäviä poistamatta vastaavasti vanhoja velvoitteita.

” Suomi oli hyvinvointivaltio myös 2000-luvun alussa. Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta ei kannata vaarantaa jatkuvalla rönsyilyllä.

Kuntien tehtäviä ei voi kaksinkertaistaa 20 vuoden välein

Vielä tärkeämpää kuin menojen kertakarsinta on taittaa säädöstulvan suunta. Poliitikka ei voi perustua enää siihen, että palveluita paisutetaan joka vaalikausi miljardikaupalla.

Tähän saakka jokainen päättäjäpolvi on lisännyt julkisen sektorin tehtäviä vanhoja juuri karsimatta. Kuntien tehtävät ovat kaksinkertaistuneet 20 vuoden välein 1950-luvulta lähtien.

Tehtävätulvasta pidättäytyminen on viime kädessä poliittisen kulttuurin muuttamista. Yksi hyvä ohjenuora voisi olla tällainen: jos ministeriö esittää julkiselle sektorille uutta tehtävää tai normia, pitää samalla esittää vähintään vastaavaa kustannussäästöä vähemmän tärkeiksi osoittautuneista tehtävistä – joko samalta tai joltakin muulta hallinnonalalta. Tämäntyyppinen sääntö on otettu käyttöön muun muassa Isossa-Britanniassa.

4

Sote-ratkaisu oikeille raiteille

Kansainväliset esimerkit osoittavat, että laatu ja tehokkuus paranevat sosiaali- ja terveyspalveluissa, kun yksityiset ja julkiset toimijat voivat kilpailla tasavertaisesti palveluiden tuottamisesta. Kun halutaan taittaa kokonaiskustannusten nousu, yksittäisten hoitoprosessien tehostaminen ei kuitenkaan riitä. Menoille tarvitaan sitovat budjettirajoitteet ja toimijoille selkeät vastuut.

Kustannusten kehitys julkisella sektorilla ratkaistaan sosiaali- ja terveyspalveluissa, ns. sote-palveluissa. Nämä menot ovat nykyisin jo yli puolet kuntien kustannuksista, ja suunta on vakaasti ylöspäin.

Määrätietoinen kustannusten hallinta – kustannusjohtaminen – on avainasia erityisesti sote-palveluissa. Sama periaate tulisi kuitenkin ulottaa kaikkien julkisen sektorin toimintaan.

Sote-uudistuksen kuolleet kulmat ja ratkaisun kulmakivet

Väestön ikääntyminen ei ole ainoa syy sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen jatkuvaan nousuun. Ratkaisevia ovat myös vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1 Voiko hoitojen valikoima kasvaa rajatta?

Terveydenhuollon teknologiset ja lääketieteelliset mahdollisuudet kasvavat huimaa vauhtia. Hoitojen kallistuessa joudutaan kuitenkin väistämättä rajaamaan verorahoitteisten palvelujen valikoimaa. Nyt tämä tehdään epäoikeudenmukaisesti, kun lääkärit ja sairaalat tekevät valintoja vaihtelevin perustein.

»»»» Tarvitaan asiantuntijoiden määrittelemä, olennaisiin terveyshyötyihin perustuva palvelujen prioriteettijärjestys. Palveluita rajattaisiin tarvittaessa tuon järjestyksen mukaisesti.

Maan hallituksen kaavailema sote-kehysbudjetointi on askel oikeaan suuntaan. Se ei kuitenkaan sellaisenaan tartu lakisääteisten oikeuksien, uusien hoitomahdollisuuksien ja rajallisten resurssien ristiriitaan. Asiaa pitäisi käsitellä avoimesti.

2 Tuleeko säästettyä, jos ei vastaa lompakosta?

Erityisesti sairaanhoitopiireissä on tapana ylittää budjetit vetoamalla lakisääteisten palveluiden ennakoitua suurempaan kysyntään tai kustannusten nousuun. Laskut kuittaavilla kunnilla ei ole mahdollisuuksia kyseenalaistaa laskutusperusteita. Kukaan ei tunnu olevan kustannusvastuussa.

Hallituksen esittämässä sote-uudistuksessa kustannusvastuu uhkaa hämärtyä entisestään. Rahoitus menisi kunnilta asukasmäärään, ikärakenteeseen ja sairastavuuteen pohjautuvan kaavan mukaan suoraan viidelle sote-alueelle. Muodollisesti kustannusvastuu olisi sote-alueilla, mutta niiden omistajilla eli jäsenkunnilla ei olisi enää intressiä valvoa sote-yhtymien taloutta.

»»»» Valtion tulee asettaa sote-alueille selkeät budjettirajoitteet. Budjetin tulee perustua lakisääteisten palveluiden tarvearvioon ko. alueella ja sisältää myös vuosittainen yksikkökustannusten tehostamisvaatimus.

” Kuntien täytyy irrottautua joko omasta palvelutuotannosta tai sote-alueiden ohjauksesta. Muuten meillä on pukki kaalimaan vartijana.

Jyväskylä säästää sote-menoissa palveluseleillä

Jyväskylän kaupunki otti palvelusetelit laajasti käyttöön vuonna 2005. Vuosittain niihin käytetään noin 10 miljoonaa euroa. Yleisintä palvelusetelien käyttö on lasten päivähoitopalveluissa, mutta seteleitä on käytössä myös mm. vanhus- ja vammaispalveluissa sekä terveydenhuollon palveluissa.

Palveluseleillä on pystytty laajentamaan asiakkaiden valinnanvapautta, tasaamaan ruuhkahuippuja ja joustavoittamaan palvelujen saatavuutta. Usein palveluseteli on ollut myös kaupungin omaa tuotantoa selvästi (noin 10–30 %) edullisempi vaihtoehto.

Vuositasolla kaupungin säästö on ollut noin kaksi miljoonaa euroa verrattuna siihen, että vastaavat palvelut olisi tuotettu omana tuotantona.

Toimenpiteitä:

- Sote-palvelujen laatua ja tuottavuutta voidaan lisätä julkisen ja yksityisen sektorin kilpailulla.
- Ihmisille tulee antaa lisää valinnanvapautta esimerkiksi palveluseleillä.
- Sote-kustannusten hillintä edellyttää sitovia budjettirajoitteita.
- Sote-uudistuksen valuviat on korjattava.

3 Voiko sote-alue toimia järkevästi?

Tekeillä oleva lainsäädäntö on määräämässä kuntien muodostamat kuntayhtymät (ns. tuottamisvastuualueet) ensisijaisiksi palvelujen tuottajiksi. Toimintamalli ei valitettavasti hyödynnä yksityisen sektorin osaamista eikä tarjoa kansalaisille vapautta valita, mistä palvelunsa hakevat.

Säästöjen kannalta aivan olennainen kysymys liittyy siihen, onko sote-alueella aito mahdollisuus valita tehokkaimmat ratkaisut edes julkisen sektorin tarjonnasta. Esitetystä mallista sote-alueen hallinnossa voi olla liikaa ristivetoa, kun kunnat haluavat ajaa omaa etuaan palvelutuotannon omistajina.

»»» Sote-alueet tarvitsevat vapauden järjestää palvelut kokonaisuuden kannalta parhaalla tavalla. Jos palvelujen hankintaa on tarpeen keskittää tai vaihtaa tuottajaa, sen pitää olla mahdollista yksittäisten kuntien ja kuntayhtymien vastustuksesta huolimatta.

Kunnilla ei saa olla kaksoisroolia. Palvelujen järjestämisestä vastaavat sote-alueet muodostetaan nyt kuntayhtyminä. Mallissa ei ole järkeä, jos myös tuottamisvastuu sementoidaan kuntien omistamille yhtymille. Kuntien sote-tuotanto pitää yhtiöittää ja eriyttää kunnan ohjausroolista sote-hallinnossa. Vaihtoehtoisesti järjestämisvastuu voitaisiin siirtää suoraan valtiolle tai piirikunnille, joille tulisi tällöin säätää kunnista riippumaton rahoitus. Näin palvelujen tilaaja olisi itsenäinen suhteessa kaikkiin tuottajiin – niin kuntiin, yrityksiin kuin järjestöihin.

Ruotsissa lisättiin valinnanvapautta

Enemmän leikkauksia pienemmin kustannuksin

Tukholman läänin maakäräjät siirsi paitsi perusterveydenhuollon myös osan erikoissairaanhoidon palveluista ns. valinnanvapauden piiriin. Tämä koskee esimerkiksi lonkan ja polven tekonivelkirurgiaa tietyin rajoituksin.

Lääkärin todettua leikkaustarpeen potilas voi itse valita hoitoyksikön. Leikkauksesta maksettavat korvaukset ovat kaikille tuottajille samansuuruiset. Tuottajan vastuuseen kuuluu myös komplikaatioiden hoito kaksi vuotta leikkauksen jälkeen.

Kolmen ensimmäisen vuoden aikana leikkausten lukumäärä kasvoi 16 %. Samaan aikaan kuitenkin kokonaiskustannukset laskivat 4 %, ja keskimääräinen kustannus leikkausta kohti putosi 17 %. Potilastyytyväisyys oli korkea: peräti 98 % vastaaneista oli tyytyväisiä tai hyvin tyytyväisiä saamaansa hoitoon.

Yksityiset palveluntuottajat kehittivät toimintaansa järjestelmällisesti. Hoitoprosessit kuvattiin ja standardoitiin, henkilökunta "sertifioitiin" eli heille annettiin valikoiden lupa osallistua eri leikkauksiin. Lisääntynyt tuottavuus näkyi leikkaussalien tehokkuutena käyttönä ja merkittävänä hoitoajan supistumisena.

Arkielämässä jokainen uskoo kilpailun hyötyihin. Harva teettää remonttia tai tekee ison ostoksen vertailematta vaihtoehtoja. Kilpailusta on hyötyä silloinkin, kun käytetään yhteisiä varoja. Aidosti paras vaihtoehto löytyy, jos kilpailu järjestetään reiluin säännöin.

EU:n komissio on arvioinut, että julkisissa hankinnoissa saavutetaan kilpailun avulla 5–10 prosentin hintasäästö.

Suomen oloissa tämä nyrkkisääntö tarkoittaa, että ilman nykyisiä kilpailutuksia veronmaksajat maksaisivat viranomaisten tavara- ja palveluhankinnoista 1,5–3 miljardia euroa enemmän joka vuosi. Hyötyä tulee myös toista kautta: kilpailun ansiosta yrityksissä kehittyvät huipputuotteita ja -konsepteja, jotka lähtevät kasvamaan markkinoilla ja päätyvät välillä vientiinkin. Näin on Euroopassa syntynyt satoja tuhansia yksityisrahoitteisia työpaikkoja.

Omnistunut kilpailutus vaatii läpinäkyvyyttä

Suomessa tarvitaan uskallusta radikaaleihin kokeiluihin ja palvelu-uudistuksiin – kuten esimerkiksi Ruotsissa on tehty. Muutoksiin lähdeittäessä ei tarvitse olla valmiita ratkaisuja kaikkeen. Toimintaa voidaan kehittää ja parantaa myös matkan varrella. Kun yhteiskunnan palveluja järjestetään uudella tavalla, tärkeintä on kokeiluista oppiminen.

Palveluiden laadun, tulosten ja hintojen tulee olla läpinäkyviä, jotta eri vaihtoehtoja voidaan aidosti verrata.

Palvelun järjestäjän keskeinen tehtävä on määritellä tavoite, johon palvelulla pyritään. Asiakastytyväisyys ja kustannustehokkuus voivat parantua huomasti, jos palvelun tuottavat ammatilliset voivat käyttää luovuuttaan ja etsiä tarvittaessa kokonaan uudet tavat maaliin pääsemiseksi.

Järjestäjän pitäisi siis tilata lopputuloksia, kuten väestön terveydentilan kohentumista, koululaisten oppimistulosten kehittymistä tai vaikkapa työttömien työllistymistä. Kaikkea ei tarvitse ohjata tai hallita: voi myös antaa vapauden valita keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Samalla on tietenkin välttämätöntä, että palvelun järjestäjä saa valintojensa tueksi luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa kailta palveluntarjoajilta.

Verovaroilla tukeminen tulee kalliiksi

Kilpailutilanteessa on tärkeää, että kaikkien toimijoiden tarjouksia vertaillaan reilulla tavalla. Julkisen tuotannon kustannuksiin on luettava palkka- ja materiaalikustannusten lisäksi mm. tarpeellisten tukipalvelujen ja toimitilojen kustannukset.

Julkisen tahon kilpailua vääristävä toiminta on lähtökohtaisesti kiellettyä. Etenkin kuntien oma tuotanto toi-

mii kuitenkin yhä useammin yksityisillä markkinoilla epäreiluin ehdoin. Kunnan yksikölle suodaan verovaroin monia kilpailuetuja, joita yksityinen toimija ei saa.

Kilpailussa ei tällöin pärjää etevin, vaan se, jota tuetaan eniten. Palvelun hinta muodostuu korkeaksi, kun tämä kuntalaisten epäsuorasti maksama tuki lisätään kustannuksiin. Epäreilut piilotuet johtavat siis julkisten varojen tehottomaan käyttöön.

Komissio puuttui vääristymiin

EU:n komissio on puuttunut kuntien liikelaitosten epäreiluun kilpailuasemaan suhteessa yrityksiin. Liikelaitokset tulee yhtiöittää vuoden 2014 loppuun mennessä, mikäli ne tekevät tarjouksia muillekin kuin omistajakunnille. Tämä poistaa epäreilut verodut, mutta ei suinkaan vielä takaa reilua kilpailua.

Kunnallinen yhtiö voi saada rahoitusta helpommin ja halvemmalla kuin yksityinen yritys. Se voi nauttia kunnan piikkiin alihintaisista toimitiloista, tukipalveluista tai laitteista. Myös lainsäädäntö saattaa asettaa yksityisen ja julkisen toimijan eri asemaan – ikään kuin olettaen, että julkinen toimija on automaattisesti parempi.

Palmia-uutisoinnissa unohtui asian ydin

Palmia on myynyt siivousta, ruokahuoltoa, vartiointia ja muita palveluitaan Helsingin kaupungille ja lisäksi miljoonilla euroilla vuosittain myös yksityisille yrityksille ja kansalaisille. Lainsäädännön mukaan tällainen markkinoilla toimiminen ei ole kunnalliselle liikelaitokselle mahdollista.

Palmia nauttii liikelaitoksena konkurssisuojausta, eli tarvittaessa sen toiminta turvataan verovaroin. Liikelaitoksena se nauttii myös edullisemmasta verokohtelusta kuin alan yritykset. Tämä vääristää kilpailua. Tästä syystä lainsäädäntö edellyttää, että Palmian on yhtiöitettävä toimintansa siltä osin, kun kyse on markkinoille tarjottavista palveluista.

Kilpailutus toi ison säästön joukkoliikenteessä

Pääkaupunkiseudun seutuliikenteessä säästettiin vuosina 1995–2000 noin 30 % kustannuksista kilpailutuksen ansiosta. Hyöty oli noin 100 miljoonaa euroa. Summalla hillittiin lippujen hinnannousua, kehitettiin joukkoliikennettä ja pienennettiin veronmaksajien maksuosuutta.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä kilpailuttamisen edut olivat edelleen arviolta 20–25 % kustannuksista.

” Palmian yhtiöittämisessä on kyse siitä, että samoista asiakkaista kisataan samoilla säännöillä.

Toimenpiteitä:

- Julkinen palvelutuotanto tulee rajata tilanteisiin, joissa muuta vaihtoehtoa ei ole tai julkinen tuotanto on osoittautunut kilpailussa tehokkaimmaksi.
- Lainsäädännöllä on varmistettava, että julkiset ja yksityiset toimijat ovat reilussa kilpailuasemassa markkinoilla.
- Julkisen palvelutuotannon kustannukset on avattava ja niiden julkistaminen säädettävä pakolliseksi. Vertailukelpoiset tiedot ovat välttämättömiä, jotta palvelut voidaan järjestää veronmaksajan ja palvelun käyttäjän edun mukaisesti.

Esimerkkejä epäreilusta kilpailusta

Kunnan palvelutuotannolle lasketaan toisinaan varsin edullinen hinta. Esimerkiksi hallintopalvelut arvioidaan ilmaisiksi, ja toimitilakuluiksi määritellään alihinnoiteltu kunnan sisäinen vuokra. Hallintopalvelujen tuottaminen maksaa aina, vaikka kunta ei velottaisi niistä mitään palveluja käyttävältä organisaatiolta. Tilat voitaisiin vuokrata markkinahintaan ulkopuoliselle taholle.

Sosiaali- ja terveystaloudissa yksityiseltä toimijalta voidaan kieltää toiminta tiloissa, joissa julkinen tuottaja on saanut toimia. Yksityiselle toimijalle saatetaan asettaa tiukemmat vaatimukset paitsi tiloista myös laitteista, henkilöstöstä tai palvelujen sisällöstä. Pahimmillaan lainsäädäntö määrää tietyn palvelutuotannon vain julkisten toimijoiden tehtäväksi.

Julkinen raha suosii usein julkista toimijaa. Esimerkiksi ARA-rakentamisessa suositetaan kuntayhtiöitä, vaikka yksityiset rakentavat asuntoja huomattavasti tehokkaammin. Yksityinen pystyy tarjoamaan ARA-neliömetrin täsmälleen samaan hintaan kuin kunta, vaikka kunta saa kaikki arvonlisäverot palautuksena takaisin valtiolta.

6

Digi-palveluiden avulla on varaa parempaan

Suomella on erinomaiset lähtökohdat digitaalisten palveluiden käyttöönotolle, mutta vanhojen palvelujen korvaaminen on ollut julkisella sektorilla liian varovaista. Laajat ja usein monopoliset hankkeet ovat viivästyneet, kun niille ei ole löytynyt sitoutunutta vetäjää. Digi-palvelujen hyödyt tarvitaan nopeasti käyttöön.

Digi-palvelujen avulla voidaan vähentää yhteiskunnan kustannuksia, helpottaa ihmisten asiointia ja tuoda joissakin tapauksissa etäälle karanneet palvelut taas kansalaisten ulottuville. Kiitosta voi antaa esimerkiksi verottajan sähköisille palveluille.

Määrätietoisien työn ansiosta yli 80 % veroilmoituksista ja verotuksen valmistelusta kulkee nykyisin sähköisessä järjestelmässä ilman käsin tehtävää työtä. Fyysisen työn tarve on vähentynyt verohallinnossa viidenneksellä kymmenessä vuodessa, vaikka verovelvollisten ja suoritteiden määrä on kasvanut. Samalla kansalaisten ja yritysten palvelu on parantunut huomattavasti.

Digitalisaatio ei kuitenkaan automaattisesti vähennä palvelujen kustannuksia. Tämä näkyy erityisesti terveydenhuollossa. Kehitys mahdollistaa jatkuvasti uusia hoitoja, joiden lääketieteelliset perusteet voidaan joskus hyvällä syyllä kyseenalaistaa.

Digitaalisuus keventää kustannuksia esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- 1** Digi-palveluilla voidaan järjestää lääkärin etävastaanottoja tai kouluaineissa etäoppitunteja.
- 2** Oman terveyden tarkkailu ja arviointi on entistä helpompaa digi-palvelujen avulla. Näin voidaan välttää jonoja ja keventää terveydenhuollon kuormitusta. Myös lääkkeiden annostelua pystytään kontrolloimaan älykkäillä lääkeannostelijoilla.

3 Tietokantojen yhteiskäyttö vähentää sekä yhteiskunnan että kansalaisten kustannuksia ja parantaa palvelua. Kun viranomaiset voivat hyödyntää tehokkaasti tietokantoja, vältetään asiointi monella luukulla tai vaikkapa tuplat tutkimukset terveydenhuollossa.

4 Julkisella sektorilla on paljon sellaisiakin tietokantoja, jotka eivät sisällä salassa pidettäviä henkilötietoja. Niitä avaamalla voidaan synnyttää uutta liiketoimintaa ja elämää helpottavia palveluita. Kehitystä tulee vauhdittaa.

Digitaalisuus turvaa maaseudun palvelut

Koska työikäinen väestö keskittyy suuriin kaupunkeihin, on lääkäreitä, aineenopettajia ja muita ammattilaisia yhä vaikeampi palkata riittävän lähelle jokaista asukasta. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että nämä ammattilaiset käyttävät valtaosan työajastaan autossa istumiseen.

Esimerkiksi terveydenhuollossa päästään varsin usein hyvään lopputulokseen ottamalla lääkäriin etäyhteys hoitajan vastaanotolta tai suoraan kotoa. Näin maaseudun ikääntyvälle väestölle voidaan tarjota ammattitaitoista hoitoa selvästi nykyistä pienemmillä kustannuksilla.

Digitaalisilla palveluilla pystytään vähentämään sekä asiakaskäyntien lukumäärää että yhteen käyntiin kuluvaa aikaa. Isossa-Britanniassa on esitetty arvio, jonka mukaan digitaalinen suorite on kolme kertaa edullisempi kuin postitse tehty, 20 kertaa edullisempi kuin puhelimitse suoritettu ja peräti 50 kertaa edullisempi kuin fyysinen suorite.

Kannusteilla vauhtia uudistuksiin

Jotta digitaalisten palvelujen käyttöön ja kehittämiseen saadaan vauhtia, tarvitaan kannusteita. Julkinen rahoitus tai sairausvakuutuksen korvaukset eivät saa suosia perinteisiä fyysiseen kontaktiin perustuvia palveluja.

On harkittava, voitaisiinko esimerkiksi terveyskeskusmaksu porrastaa niin, että se olisi edullisempi digi-palvelujen käyttäjille. Maksujen porrastaminen on kuitenkin motivoivaa vain, jos palvelut toimivat kätevästi ja laadukkaasti ja aikaa todellakin säästyy.

Digitaalisten palvelujen vauhdittamiseksi voitaisiin myös säätää laki, jonka mukaan julkinen organisaatio ei saisi lähtökohtaisesti kysyä kansalaiselta asiaa, jota jokin muu julkinen organisaatio on jo kysynyt. Näin pakotettaisiin mm. ministeriöt, virastot, terveyskeskukset ja sairaalat luomaan yhteiskäyttöiset tietokannat.

EK:n kokoama asiantuntijoiden ryhmä on arvioinut, että sosiaali- ja terveyspalvelujen rohkea digitalisointi parantaisi niiden tuottavuutta noin 5–10 % lyhyellä aikavälillä ja jopa 20–30 % pitkällä aikavälillä.

Tanskassa harppaus digi-palveluissa

Tanskassa kansalaisille on tarjolla oma asiakastili sundhed.dk-internet-palvelussa. Sieltä löytää omat potilaskertomuksensa ja tietoa omista lääkärikäynneistä. Samassa palvelussa voi varata tai peruuttaa lääkäriajan, uusia reseptejä ja olla yhteydessä omaan yleislääkäriinsä.

Palvelussa voi myös tutkia sairaaloiden jonotustilannetta ja vertailla sairaaloita toisiinsa laatu- ja palveluarviointien avulla. Sundhed.dk:ssa samaa sairautta potevat voivat löytää yhteyden toisiinsa ja vaihtaa kokemuksia hoidoista ja sairaaloista. Lisäksi palvelussa on tuhansia sairauksia ja niiden hoitoa käsittelevä tietokanta.

YTHS sähköisti palveluja

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS on ottanut käyttöön kaksi sähköistä palvelua.

Virtuaalilääkäri tuo lääkärin vastaanoton toimipisteisiin, joissa on fyysisesti paikalla vain terveydenhoitaja. Lääkäri tutkii potilaan videokuvan välityksellä. Videokonsultaatio lisää näin palveluja toimipisteissä, joissa lääkäri ei ole paikalla päivittäin.

Hoidontarpeen sähköinen työkalu tarjoaa puolestaan potilaalle mahdollisuuden arvioida omaa tilannettaan. Tämä tehostaa hoitohenkilöstön ajankäyttöä, sillä terveydenhoitajien työajasta suuri osa on kulunut asiakkaiden puhelinneuvontaan.

Toimenpiteitä:

- Säädetään laki, jonka mukaan julkinen toimija ei saa lähtökohtaisesti kysyä kansalaiselta asiaa, jota jokin muu julkinen toimija on jo kysynyt. Tämä pakottaa kehittämään viranomaisten tietokantoja.
- Julkisten palveluiden palvelumaksut tulee porrastaa niin, että ne kannustavat digi-palvelujen käyttöön silloin, kun fyysinen käynti ei ole lopputuloksen kannalta tarpeen.

” Etävastaanotto tuo lääkäripalvelut sinnekin, missä on paikalla vain terveydenhoitaja.

VARATAAN SITTEEN UUSI AIKA...
VAI KIINNOSTAISIKO TEITÄ KOKEILLA
VIRTUAALIKLINIKKAA? VOISITTE SEURATA
ITSE NOITA VERIARVOJA KOTONA
EIKÄ TARVITSISI TULLA TÄNNE
JONOTTAMAAN.

Kuva: Kaisa Leka

Kiitokset ja linjausten taustaa

EK selvitti yhdessä Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn tutkijan Hannu Kasevan kanssa, miten julkisen sektorin kulutusmenot ovat kehittyneet 2000-luvulla. Olimme itsekin yllättyneitä tuloksista: menoja on lisätty noin 4,6 miljardia euroa enemmän kuin hintojen nousu tai väestön ikääntymisestä johtuvat syyt olisivat edellyttäneet. Ilman Kasevan aitoa kiinnostusta ja peräänantamattomuutta tästä paperista puuttuisi ydin.

Terveysmenojen paisuminen on länsimaiden yhteinen ongelma. Strategiakonsultti Tuomas Rautanen selvitti erityisesti Ruotsin, Tanskan, Alankomaiden ja Irlannin sote-uudistuksia. Yritysten hyödyntäminen on parantanut näissä maissa palvelujen saatavuutta ja tehostanut prosesseja. Kustannusten hallinta olisi kuitenkin edellyttänyt, että sote-palveluja olisi ohjattu kokonaisuutena tiukemmalla otteella. Tästä syystä painotamme erityisesti, että sote-menoille tarvitaan selkeät budjettirajoitteet ja toimijoille selkeät vastuut. Rautasen keskustelut eri maiden asiantuntijoiden kanssa toivat projektiin uuden ulottuvuuden.

Entinen pääministeri Esko Aho toimi puheenjohtajana sparrausryhmälle, joka kokoontui hankkeen aikana kolmen teeman ympärille. Kussakin tapaamisessa oli mukana maan terävin kärki aihealueelta sekä lisäksi ulkomainen reflektioija. Keskustelut avasivat ikkunan julkisen sektorin kohtalonkysymyksiin ja antoivat uskoakseni uusia näkökulmia myös asiantuntijoille.

EK:ssa ja sen jäsenliitoissa linjausten työstämiseen osallistui iso joukko ihmisiä. Raportin sisällössä näkyy erityisesti ekonomisti Simo Pinomaan, johtavan ekonomistin Penna Urrilan, asiantuntijalääkäri Jan Schugkin ja asiantuntija Jukka Lehtosen ajattelu.

Suurkiitos kaikille!

Kai Mykkänen

Johtaja, uudistuminen ja vaikuttamishankkeet
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Terve julkinen sektori -hankkeen vetäjä

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki

Puhelin 09 420 20

ek@ek.fi

www.ek.fi

Twitter: @Elinkeinoelama

Raportti internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Ulkoasu: Arja Nyholm, Jumo Oy

Joulukuu 2014

